

שעור מורה מוריני הרב יהודה גנס שליט"א שבת חקת תשע"ה:

**"אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" - טעם מצות פרה אדומה**

- א. "זאת חקת התורה" - "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזו ומה טעם יש בה, לפיכך כתב זאת חקת התורה, גזרה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה" (רש"י).  
וכעין זה מצינו בחז"ל<sup>1</sup> שלמה המלך השיג את כל טעמי המצוות חוץ מטעם מצוה זו, ואמרו עוד בחז"ל<sup>2</sup> שאמר הקב"ה למשה "לך אני מגלה טעם פרה אדומה ולא לאחרים"<sup>3</sup>.
- ב. אמנם כבר תמה הרמב"ן מדוע אומות העולם מונים דוקא על מצוה זו ולא על שאר עניני הקרבנות ועניני טומאה וטהרה, וכתב הרמב"ן שביאור הענין הוא משום שהפרה נעשית בחוץ ונראה כאילו יש כאן הקרבה לשעירים [וכענין שעיר המשתלח], אולם "האמת שהיא להעביר רוח טומאה ושריפתה כריח ניחוח בחוץ"<sup>4</sup>.
- ג. ומאידך מדברי התנחומא<sup>5</sup> נראה שעיקר הפלא במצוה זו שהיא מטהרת טמאים ומטמאת טהורים<sup>6</sup>, ובחינוך כתב שעל זה ועל זה כוונת חז"ל, ששני הדברים הם מפלאי מצוה זו, גם מה שהיא נעשית בחוץ, וגם מה שהיא מטמאת טהורים ומטהרת טמאים.
- ד. והנה כבר ביאר בכוזרי שכל טומאה מרחקת את האדם מבוראו, וע"י הטהרה זוכה האדם לקרבת ה'. וכיום שבעוונותינו אין לנו אפר פרה העסק בהלכותיה הרי הוא במקום הטהרה בפועל על ידה, וראוי א"כ לפחות בשבת זו לעסוק בהלכות הפרה.

**בגדרי הדין ש"אין אדם אוסר דבר שאינו שלו"**

- א. והנה בחידושי רבי עקיבא איגר<sup>7</sup> הסתפק לגבי דיני חזרה בשבת שאסור להחזיר קדירה ע"ג האש א"כ הורידה ע"מ להחזירה, איך הדין במוריד קדירת חבירו ע"מ שלא להחזירה, האם נאסר להחזירה או שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.
- ב. וכתב רבי עקיבא איגר שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים בדין עושה מלאכה בפרת חבירו, שהר"ש<sup>8</sup> כתב שנאסרה, משום דאין צריך ניחוח דהבעלים אלא של עושה

<sup>1</sup> תנחומא חקת ו'.

<sup>2</sup> שם ח'.

<sup>3</sup> אמנם מדברי הפייטן ביוצרות של פרה אדומה נראה שאף משה לא השיג שסודה, עיי"ש וצ"ע.

<sup>4</sup> דהיינו ששונה פרה אדומה משעיר המשתלח ששם מהותו הוא דורון מגבוה לכוחות הרע כמש"כ הרמב"ן בפרשת אחרי, וכאן מקריבים לגבוה בחוץ [והלא היה צריך הכהן לכוון ולראות את פתחו של היכל] וע"י זה מעבירים את רוח הטומאה.

<sup>5</sup> שם ג'.

<sup>6</sup> וכן הוא ביוצרות לפרשת פרה.

<sup>7</sup> או"ח סימן רנ"ג סעיף ב'.

<sup>8</sup> כלאים ז' ד'.

## קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

- המלאכה, ולתוספות<sup>9</sup> אינה נאסרת אא"כ יש לו שותפות בה, שבכל איסור שתלוי במחשבה אמרי' שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.
- ג. וביאר רע"א ששורש מחלוקתם היא בגדרי דין "אין אדם אוסר דבר שאינו שלו", דלר"ש לא נאמר דין זה אלא במקום שאין המעשה אוסר, אלא שע"י המעשה מייחד האדם את הדבר ונותן לו שם מסוים, כשחיטה לע"ז שאין השחיטה אוסרת, אלא יחוד הבהמה לתקרובת ע"ז אוסר, ורק הבעלים יכול ליחדה לתקרובת ע"ז, אמנם במקום שהמעשה אוסר כעבודה בפרה, אלא שרק מלאכה מדעת אוסרת, בזה אין צריך שדוקא הבעלים יחשבו, והכל תלוי בעושה המלאכה, ולתוס' בכל דבר התלוי במחשבה אין בכח אחר לחשוב מלבד הבעלים, ורק באיסורי תערובות וכדו' שאינם צריכים מחשבה כלל אוסר אדם את של חברו.
- ד. ולפי זה כתב רבי עקיבא איגר בנידון השאלה הנ"ל, שלתוס' יהיה מותר להחזיר את הקדירה ע"ג האש ולר"ש הדבר יהיה אסור.
- ה. ואמנם באביעזרי תמה על דברי רבי עקיבא איגר, דמסברא נראה דלגבי חזרה אין ההורדה ע"מ שלא להחזיר מבטלת את השהיה הקודמת, אלא להיפך כל הורדה מבטלת את השהיה, ורק אם חשב בחיוב להחזיר לא בטלה השהיה, וא"כ מה בכך שהוריד חברו, סוף סוף לא היתה דעת חיובית להחזיר את הקדירה.
- ו. וכתב באביעזרי להוכיח כדבריו מדין ברכת הציצית, שאם הוריד הטלית ע"מ להחזירה ושוב לובשה אינו חוזר ומברך, ובנפלה טליתו חוזר ומברך, הרי שאף בנפלה מאליה בטלה לבישתו, וה"נ אם תפול הקדרה תיבטל השהיה, ובעיני דעת חיובית כדי להמשיכה, עיי"ש.
- ז. ואמנם לרע"א הדברים הם להיפך, דבסתמא ממשיכה שהיתו, ובעיני דעת חיובית של עקירה כדי להפסיק את השהיה<sup>10</sup>. [ולדבריו אם תפול הקדרה לא תיבטל השהיה, ונ"מ באם כבה הגז או החשמל אם מותר להעביר לכירת השכנים, דלרע"א שרי, ולאביעזרי לכאור' הדבר אסור].
- ח. אמנם צל"ע על עיקר דברי רע"א דהנה בשו"ע בהלכות שחיטה<sup>11</sup> ונזיקין<sup>12</sup> מבואר שלהלכה השוחט בהמת חברו או המנסך יינו לעבודה זרה אסור<sup>13</sup>, שאדם אוסר בכה"ג דבר של חברו, וא"כ מדוע לא יוכל לבטל את שהיית חברו.
- ט. אלא דעיקר דברי השו"ע צ"ע דבהלכות כלאים פסק שהמסכך גפנו על תבואת חברו לא אסרה<sup>14</sup>, וצ"ב מה בין ע"ז לכלאים, וצ"ע. [ושמא בכלאים גזירת הכתוב היא מדכתיב כרמך, וכמ"ש הר"ש שם].
- י. עוד יש לעיין לענין עושה מלאכה בפרת חברו, לסוברים דלא אסרה מה טעם הדבר, דבשלמא במקום שצריך לקרוא שם לדבר ככל הנ"ל י"ל שרק דעת הבעלים קובעת, אבל בפרה שלכאור' הדעת אינה אלא כדי שתיחשב המלאכה מלאכה חשובה, מדוע יהיה הבדל בין דעת הבעלים של הפרה לדעת אחר, וצ"ע בכל זה.

<sup>9</sup> יבמות פ"ג: ד"ה אין אדם אוסר וכו', שכתבו שבכל איסור התלוי במחשבה אמרינן כלל זה, ולשיטתם יקשה מעושה מלאכה בפרת חברו שפטור מדיני אדם וכו', הרי שנאסרה, וע"כ יישבו דמירי שחיש לו בה שותפות, וכמש"כ התוס' בב"מ ל' באחד התירועים.

<sup>10</sup> וע"כ יחלק בין ציצית לשהיה, דשם סוכ"ס הופסקה המצוה, משא"כ הכא.

<sup>11</sup> יורה דעה סימן ד' סעיף ד'.

<sup>12</sup> חושן משפט סימן שפ"ה.

<sup>13</sup> אם היה מומר שתלוי' שהתכוון באמת לאסור ולא לצער חברו, עיי"ש.

<sup>14</sup> וע"ע בדרך אמונה כלאים ח' ה' שרבו החולקים בזה.